

Силабус
навчальної дисципліни
Історія української літератури 70-90 рр. ХІХ ст.
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова.

Спеціальність 014 Середня освіта

Галузь знань 01 Освіта / педагогіка

Рівень вищої освіти бакалавр

Викладач (і)	Школа Валентина
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-zar-lit/composition-kaf-zar-lit/shkola/
Контактний тел.	066 366 13 59
Е-mail викладача:	sholaval@gmail.com
Графік консультацій	Вівторок, 13-14.

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
5 / 150	26	24	100	екзамен
	8	6	136	Екзамен

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: література, позитивізм, народництво, реалізм, епос, роман, громадянська тематика, Громада, аматорський театр

Мета та предмет курсу: ознайомити студентів із особливостями літературного процесу 70-90-х рр. ХІХ ст., з'ясувати особливості мистецької індивідуальності визначних письменників, їх внеску в розвиток національної та світової літератури; встановити естетичну та етичну специфіку художніх текстів цього періоду, їх зв'язок із творами інших видів мистецтва.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
---	----------------------------------

<p>ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 4. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ФК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови, теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці навчання української мови і викладання української літератури.</p> <p>ФК 9. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ФК 10. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.</p> <p>ФК 11. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури, історії виховувати національно свідомих громадян України.</p>	<p>ПРЗ 1. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури.</p> <p>ПРЗ 4. Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p> <p>ПРУ 1. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.</p> <p>ПРУ 3. Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.</p> <p>ПРУ 4. Володіє навичками атрибуції, розрізняє культурно-літературні епохи, напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.</p> <p>ПРУ 5. Порівнює літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.</p> <p>ПРУ 6. Використовує гуманістичний потенціал української літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.</p>
---	---

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1-2. Літературно-історичний процес 70-90-х рр. XIX ст . Поезія 70-90-х рр. XX ст.: жанри, особливості стилю.

Теми 1-2. Літературно-історичний процес 70-90-х рр. XIX ст.: зміна естетичних систем і співіснування їх впродовж XIX сторіччя (просвітництво, романтизм, позитивізм); поняття реалістичної літератури; натуралізм як поглиблення реалізму; жанри реалістичної літератури; народництво як культурно-політичний рух; громадівський рух; заборони українського друку

царським урядом й особливості цензури у період другої половини ХІХ сторіччя; видавництва. Часопис «Правда»; проблема літературної мови й традиції для підросійської та галицької України. Товариство «Просвіта».

Естетичні погляди поетів; декларація мистецьких засад (мотив поезії-служіння на протипагу романтичній поставі поета-пророка); провідні жанри поезії; антології «Акорди», тритомна «Вік», «Українська Муза». Творчість Я. Щоголева. Поетичні збірки «Ворскла», «Слобожанщина». «Козакофільські» мотиви поезії Я. Щоголева. Романтизм як стильова домінанта.

Творчість П. Грабовського. Біографія митця. Громадянський пафос лірики. Переклади. Збірки «Пролісок», «Твори Івана Сурика», «З чужого поля», «З Півночі»

Творчість І. Манжури. Народно-фольклорна домінанта творчості Збірки поезій «Над Дніпром», «Степові думи та співи». Поєми. «Іван Голик», «Трьомсин Богатир», «Казка про хитрого Лисовина».

Змістовий модуль 3-4. Проза 70-90-х рр. ХХ ст.: жанри, особливості стилю

Тема 3-4. Творчість І. Нечуя-Левицького. Біографія митця. Багатогранність таланту. Романи. Повісті. Драматургія. Науково-популярні студії, публіцистичні виступи письменника; естетичні погляди. Жанровий і тематичний діапазон творчості. Житійний (біографічний) сюжет. Принципи характеротворення (фольклорна основа, статика характерів, описів). Засоби паралелізму і контрасту як композиційний прийом. Еволюція від образу оповідача з народного середовища до манери об'єктивної розповіді. Казка «Запорожці». Історична тематика творів («Гетьман Іван Виговський», «Князь Єремія Вишневецький»). Повісті («Хмари», «Кайдашева сім'я», «Старосвітські батюшки та матушки», «Микола Джеря», «Дві московки», «Бурлачка»). Драматургія («На Кожум'яках», «Маруся Богуславка»). Науково-популярні студії («Шевченкова могила», «На концерті»). Реалізм – стиль, характерний для творів І. Нечуя-Левицького. Майстер описів. Гумор як засіб. Автор соціально-побутової повісті.

Творчість Панаса Мирного. Біографія митця. Багатогранність таланту. Естетичні погляди. Поезія. Проза. Драматургія. Критика. Прийоми: контрастного малюнка, накладання часових площин, паралелізму, ретроспекції. Соціальна детермінованість характерів персонажів при певній автономності їхньої психіки. Проблема психологізму у творчій манері. Стильові шукання: від нарису до великої епічної форми; мала проза письменника як простір експериментів; жанри казки, утопічного оповідання, детективу, нарису. Новела «Лови», оповідання «П'яниця», повісті «Лихі люди», «Лихо давнє й сьогочасне» Романи «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», «Повія». Драматургія («Лимерівна»). Фольклорист (записи пісень, паремій). Епістолярій. Співавтор роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» І.Білик. Ідеї народницького українофільства. Засади реалістичної естетики. Реалістичний соціально-психологічний роман.

Змістовий модуль 5-6. Драматургія 70-90-х рр. ХХ ст.: жанри, особливості стилю.

Тема 5-6. Творчість М. Кропивницького. Біографія митця; спогади про М.Кропивницького. Драми, трагедії, комедії (характер комічного та літературні прийоми його творення), водевілі, мелодрама. «Досценічна» дія як визначальний композиційний прийом. «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Олеся», «Дай серцю волю, заведе у неволю».

Творчість І.Тобілевича. Внесок родини Тобілевичів у розвиток українського театру, спогади С.Тобілевич про прототипні сімейні історії; біографія митця. Драми (від пісні до драми), трагедії, комедії, мелодрами. Театральна діяльність. «Безталанна», «Наймичка», «Сто тисяч», «Хазяїн», «Сава Чалий», «Суєта», «Мартин Боруля».

8

Змістовий модуль 7-8 Багатогранність таланту: жанрова й стильова своєрідність.

Тема 7- 12. Творчість О. Кониського. Літературна і громадська діяльність. Молитва «За Україну», поезії. Оповідання «Доля одного письменника», «Протестант», «Сестра-жалібниця». «Семен Жук і його родичі» Повісті «Тарас Шевченко-Грушівський: хроніка його життя», «Юрій Горовенко».

Творчість Т. Зіньківського. Біографія митця. Проза. Драматургія. Поезія. Переклади. Публіцистика. Критика і літературознавство. Фольклористика. Наукова діяльність, Фольклористика. Формування патріотичного світогляду, вплив Л. Смоленського, М. Комарова. Дружба з В. Кравченком, Б. Грінченком. Переклади творів Езопа, Б. Ауербаха. Байки. Оповідання «Кудюю йти?», «Історична казка», «Сон», «Сидір Макарович Притика» «Моншер-козаче». п'єса «Сумління». Епістолярій.

Творчість Б. Грінченка. Біографія митця. Поезія. Проза. Драматургія. Переклади. Публіцистика. Фольклористика. Суспільна діяльність. Питання вторинності мотивів; питання «масова – елітарна література». Оповідання «Дзвінок», «Украла», «Олеся». Повісті «Серед темної ночі», «Під тихими вербами», драми «Ясні зорі», «Степовий гість». Поезія, жанр «Зернятка». Переклади. Фольклористичні праці. Словник. Епістолярій.

Творчість М. Старицького. Біографічні дані про життя та творчість; спогади «Зо мли минулого»; естетичні погляди; особливості творчої манери. Етапи еволюції Старицького-поета. Переклади. Проза Драматургія. Поняття “школа Старицького”. «Маруся Богуславка», «Не судилось», «Талан».

Творчість Олени Пчілки. Поезія. Поєми. Драматургія. Проза. Переклади. Мемуари. Суспільна та літературно-критична діяльність. Фольклористика. Казки. Оповідання та новели («Біла кицька», «Артишоки», «Чад», «Збентежена вечеря». «Малий музика Моцарт»). Повість «Товаришки». Драми «Світова річ», «Суджена – не огуджена».

Тема 13. Багатогранність таланту І. Франка, жанрова й стильова своєрідність його творів.

Біографія митця. Багатогранність таланту. Поезія. Збірки «З вершин і низин», «Мій Измарагд», «Semper tūo», «Із літ моєї молодості». Поєми «Мойсей», «Смерть Каїна», «Іван Вишенський», «Лис Микита».

Проза. Автобіографічні твори («Малий Мирон», «У кузні», «Олівець», «Отець-гуморист»). Бориславський цикл, повісті «Захар Беркут», «Перехресні стежки», «Основи суспільності», «Для домашнього огнища»

Драматургія. «Учитель», «Украдене щастя» «Сон князя Святослава».

Переклади. Літературно-критична діяльність. Фольклористика. Публіцистика. Епістолярій.

Методи навчання: Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція), із застосуванням компютерних технологій; семінари, бесіда, розповідь.

Наочні: самостійне спостереження, ілюстрування, демонстрування.

Практичні: наукове дослідження, навчальні дискусії, створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуації пошуку (метод цікавих аналогій тощо). Методи письмового і текстового контролю.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, активна участь у практичних заняттях та виконання самостійної роботи.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: робоча програма курсу, тексти лекцій, плани практичних занять, мультимедійні презентації

Система оцінювання та вимоги: Контроль набутих знань і вмінь за навчальною дисципліною здійснюється на практичних заняттях та при перевірці виконаного студентом самостійного завдання шляхом усного опитування та тестів. Захист курсової роботи, залік

Таблиця 3. Розподіл набраних студентом балів під час контролю самостійної роботи

Види робіт	Кількість набраних балів						
	F	FX	E	D	C	B	A
Самостійне заняття 1	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 2	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 3	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 4	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 5	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 6	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 7	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 8	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Самостійне заняття 9	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5

Самостійне заняття 10	0,1	0,2	0,3	0,35	0,4	0,45	0,5
Максимальна кількість набраних балів	1	2	3	3,5	4	4,5	5

Таблиця 3. Шкала оцінювання поточного та підсумкового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
39-50	Відмінно	Зараховано	A (відмінно)
32-38	Добре		B (добре)
26-31			C (добре)
21-25	Задовільно		D (задовільно)
14-20			E (задовільно)
8-13	Незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-7	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час екзамену (50+50=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

1. Історія української радянської літератури: у 12 т. / ред. Л. Мороз. Київ : Наукова думка, 2020. Т.7. Література 80-90-х років XIX століття. Кн. I. С. 489-530.
2. Історія української літератури 70-90-х років XIX ст.: у 2 т.: підручник . Київ: Либідь, 2006. Кн. 2 / за ред. М. Жулинського. 712 с.
3. Історія української літератури 70-90-х років XIX ст.: у 2 т.: підручник. Київ: Логос, 1999. Т.1 / за ред. О.Д. Гнідан. 614 с.

4. Історія української літератури ХІХ століття: у 3-ох кн. / за ред. М.Т.Яценка. Київ: Либідь, 1998. Кн. ІІІ. 70-90-ті роки ХІХ ст. 432 с.
5. Історія української літературної критики та літературознавства: хрестоматія: у 3-ох кн. / упоряд. П.М.Федченко. Київ: Либідь, 1998. Кн.2. 352 с.

Допоміжна

1. Бондар М. Поезія пошевченківської епохи. Система жанрів. Київ: Наукова думка, 1986. 328 с.
2. Грицай М.С. Панас Мирний. Нарис життя і творчості. Київ: Дніпро, 1986. 191 с.
3. Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця ХІХ століття): посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. 224с.
4. Дашкевич Н.П. Отзыв о сочинении г. Петрова «Очерки истории украинской литературы ХІХ столетия» / упоряд., передм., прим., покажчик імен Г.А. Александрової. Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2013. 352 с.
5. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Femina, 1995. 688 с.
6. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика / упоряд. Н. Шумило. Київ: Основи, 1998. 660 с.
7. Козлов А.В. Українська дожовтнева драматургія. Еволюція жанрів: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1991. 200 с.
8. Коряк В. Нарис історії української літератури. ІІ. Література буржуазна. Харків, 1929. 621 с.
9. Огоновський О. Історія літератури руської (української) . Львів, 1891. Ч.ІІІ. 1348 с.
- 10.Петров Н.И. Очерки истории украинской литературы ХІХ столетия / передмова і примітки Г.А. Александрової. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2008. 479 с.
- 11.Романишина Н. Українська художня мала проза: теоретико-методичні аспекти вивчення. Рівне, 2013. 576 с.
- 12.Українське слово: хрестоматія української літератури та української критики ХХ століття: у 4 кн. Київ: Рось, 1994.
- 13.Шевельов Ю. Вибрані праці: у 2 книгах. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. Кн. 2. Літературознавство. 1151 с.
- 14.Школа В. М. Байка Трохима Зіньківського та вивчення її в школі. Творчість Трохима Зіньківського в контексті української літератури 70-90-х рр.. ХІХ ст.: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (4 червня 2021 р.) / ред. кол. О.П. Новик, О.Д. Харлан. Бердянськ: БДПУ, 2021. С. 62-71.
15. Школа В. Історія української літератури 70-90-х років ХІХ ст.: навчальний посібник: Київ, 2002. 124 с.
16. Школа В. М. Засвоєння надбань театру корифеїв драматургами 20-х років ХХ століття. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (літературознавство). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. Вип. 79. С. 104–112.
17. Школа В. М. Жанрова природа драматичних творів Олени Пчілки. *Леся Українка і сучасність*: зб. наук. пр. / упоряд. Н. Стащенко. Луцьк: РВВ Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. Т. 6. С. 402–412.
18. Школа В. М. Судовий процес як модель п'єси Трохима Зіньківського «Сумління» та творів українських драматургів 20-х років ХХ століття. *Актуальні проблеми слов'янської філології*. Серія: Лінгвістика і літературознавство: міжвуз. зб. наук. ст. / гол. ред. В. А. Зарва. Бердянськ: БДПУ, 2012. Вип. ХХVІ. Ч. ІІ. С. 314–320.
19. Школа В. Байка Трохима Зіньківського та вивчення її в школі. *Творчість Трохима Зіньківського в контексті української літератури 70-90-х рр.. ХІХ ст.*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (4 червня 2021 р.) / ред. кол. О.П. Новик, О.Д. Харлан. Бердянськ: БДПУ, 2021. С. 71-79.
20. Школа В.М. Мемуарна спадщина Олени Пчілки. *Biography. Біографіка*. Біографістика : зб. пр. Ін-ту біогр. дослідж. :електронне наукове видання / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; ред. кол.: В.І. Попик

(голов. ред.) та ін. Київ, 2022. Вип. 1. С. 113–116 <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004350>.

21. Школа В.М. Казка «Ялинка» Г.К.Андерсена як претекст оповідання «Сосонка» Олени Пчілки. Співи землі: біологія та екологія в літературі та культурі: матеріали Міжнародної наукової конференції. Бердянськ, 2022. С.259–263. <https://drive.google.com/file/d/1Fs02vMtJI-OmAMU348UIADkoyM24Gga/view>

12. Інформаційні ресурси

1. Бердянський державний педагогічний університет. – Режим доступу : <http://bdpu.org/>
2. <http://ukrknyga.at.ua/> - «Українська книга» - безкоштовна електронна бібліотека
3. <http://chytanka.com.ua/ebooks/index.php?action=url/authors> - Читанка
4. <http://ukrknyga.org.ua/> - Українська книга
5. <http://www.history.org.ua/index.php?info=7> – бібліотека Інституту історії НАН України
6. <http://www.ruthenia.info/txt/index.htm> - бібліотека «Віртуальна Русь»
7. <http://javalibre.com.ua/> - онлайн бібліотека java
8. <http://exlibris.uaweb.org/> - українська електронна бібліотека Exlibris
9. <http://library.kr.ua/> - бібліотека ім. Д. Чижевського
10. <http://e-litr.com.ua/>
11. <http://www.krok.te.ua/zvirshi/>
12. <http://www.ji-magazine.lviv.ua/index.htm>
13. <http://www.zahid-shid.net/>
14. <http://www.potyah76.org.ua/help/>